

VENGERSZKIE INTERNACIONALISZTI V BORBE ZA POBEDU OKTYABRJA

(Progressz, Moszkva, 1977. 384 o.)

Józsa Antal és Milei György könyve — „A rendíthetetlen százezer...” nem ismeretlen a magyar olvasó előtt. Munkájuk közel tíz évvel ezelőtt, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulója alkalmából, a Kossuth Kiadó gondozásában jelent meg.

Büszkeség tölt el bennünket mindig, ha arra gondolunk, hogy százezer magyar hadifogoly — munkás, paraszt és értelmiségi — fogott fegyvert, hogy segítse megvédeni az oroszországi proletárhatalmat. A kötet szerzőit az a törekvés hatotta át, hogy a fiatalok megismerjék, példaképüknek tekintsék apáink, nagyapáink forradalmi tetteikben gazdag életét. E könyv internacionalizmusra nevel, a szovjet és a magyar nép barátságának kiapadhatatlan, tiszta forrását kínálja minden idők ifjú nemzedéke számára.

Nagy öröm számunkra, hogy a két magyar szerző könyve, a moszkvai Progressz Könyvkiadó kiadásában, a nagy proletárforradalom 60. évfordulója alkalmából orosz nyelven is napvilágot látott.

Józsa—Milei e munkája révén a szovjet olvasó most még közelebből megismerheti azokat a magyar internacionalistákat, akik fegyverrel a kézben védelmezték a proletárforradalom vívmányait. A szovjet szakemberek, történészek nagyon jól ismerik e szerzőpár több mint húszéves munkásságát, mellyel a magyar internacionalisták harcának, a forradalomban való részvételük emlékének állítottak.

De ennél most sokkal jelentősebb az a tény, hogy nem csupán a szakemberek egy szűk csoportja, hanem a szovjet olvasók széles tábora is megismerkedhet a magyar nép történetének e szép fejezetével, a magyarok részvételével a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban és a polgárháborúban.

Hadifoglyok a cári Oroszországban — A cári önkényuralom megdöntése — Hadifoglyok a forradalom barikádjain — Az első magyar kommunista szervezet — Riadó — A Vörös Hadsereg első győzelmei — A forradalom tüze Magyarországon is lángot vet — Fegyverrel a kézben haza — Turkesztán földjén — Harcban Szipéria felszabadításáért — A második

magyar tanácsköztársaságért — ezek a könyv fő fejezetei.

E fejezetcímek önmagukban is érzékeltetik az internacionalisták sokoldalú tevékenységét, s a könyv tartalmi gazdagságát. Egy recenzió keretei szűkek az egyes fejezetek részletekbe menő ismertetésére. A széles körű tematika illusztrálására inkább azt említem meg, hogy a szerzők egy sor olyan magyar internacionalistát is bemutatnak, akiket szinte a felledés homályából hoztak vissza. Ilyen például Schmidt mérnök — a jenyiszeji partizánok Gábor Áronja, akinek eredeti neve Pauk Vilmos és Nagykanizsán volt, mérnök. Pauk Vilmos Minuszinszkban, Kravcsenko partizánvezér alakulatai részére, fegyverjavító műhelyt, lőszer- és hadianyaggyárat rendezett be és a partizánok tűzérségét is ő képezte ki.

Schmidt mérnök 1920-ban hazatért Nagykanizsára és ott élt mindaddig, míg 1944-ben a német fasiszták el nem hurcolták. Harcos életét az egyik náci koncentrációs táborban fejezte be. E nagy-szerű katona, a polgárháború Gábor Áronja megérdemelné, hogy regényes életét a szépirodalomban is feldolgozzák, hogy dicső tetteit a felnövekvő nemzedék még közelebbről is megismerhesse.

Amikor a magyar internacionalistákról beszélünk, nem szabad elsiklani afölött, hogy számarányuk a polgárháború több milliós Vörös Hadseregében csupán 1—2% volt. S ebből a szempontból Józsa—Milei könyve mértéktartónak mondható. A magyar internacionalisták jelentőségét nem lehet egyszerűen csak számokkal kifejezni. Részvételük a nemzetközi proletárszolidaritás lelkesítő megnyilvánulását jelentette Szovjet-Oroszország proletariátusa számára, és ezt jelenti napjainkban is.

Az, hogy a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után, a kommunista pártok közül a KMP az elsők között jelent meg az osztályharc porondján, elképzelhetetlen lett volna e százezer oroszországi tapasztalata nélkül. A párt alapítói a Magyar Tanácsköztársaság vérbe fojtása után is az élen jártak, tovább folytatták a harcot itthon és az emigrációban egyaránt.

Kun Béla többek közt ezt írta a magyar internacionalisták szerepéről:

„A forradalom szele először Oroszországban érintette meg a magyar munkásokat és parasztokat, 1917 februárjában. Ez a szél forradalmi viharra vált 1917 októberében és százezer magyar munkást és parasztot sodort bele áradatába...

Itt, Oroszországban érlelődött meg először sorainkban annak a gondolata, hogy az opportunista vá vált, szocialsoviniszta vá lett, osztályarulás gyalázatába fulladt szocialdemokrata pártot ott kell hagynunk, és új pártot szervezve, forradalmi vezetőség kell juttatnunk a magyar munkásságot és szegényparaszságot...”

Kun Béla sok esztendő múltán is helytálló szavai a magyar internacionalisták egyik legnagyobb történelmi érdemére mutattak rá.

Szólni kell a szerzők könyvének műfajáról is. Az elmúlt évek alatt a magyar internacionalistákról nem egy mű látott napvilágot. Dokumentumkötetek, forráskiadványok, tanulmányok és szépirodalmi művek állnak az érdeklődő olvasók és kutatók rendelkezésére mind magyar, mind orosz nyelven. Eddig azonban hiába kerestük a könyvtárak katalógusában azt az összefoglaló jellegű monográfiát, amely a százezer harcát összefoglalja. Ilyet Józsa és Milei munkájának megjelenése előtt sem itthon, sem a Szovjetunióban nem találtunk.

„A rendíthetetlen százezer” szerzőinek az érdeme, hogy munkájukban olyan tudományos jellegű kézikönyvet bocsátanak elsőként közkézre, amely szintézisét adja az internacionalisták történetének. Ezért mondhatjuk újnak, újszerűnek Józsa—Milei munkáját, noha egyes fejezeteit, részeit már ismerhette az olvasó korábban is, más kiadványok hasábjairól. Munkájuk műfaját illetően „kismonográfiát” írtak, mely stílusában is eltér a szokványos monográfiáktól.

Itt kell megemlíteni a kötet fordítóit is, akik a művet olyan sikeresen ültették át orosz nyelvre, hogy az orosz olvasó is olyan könnyedén és élvezettel lapozhatja, mint a magyar olvasó az eredeti kiadványt. A fordítás azért sikerülhetett ilyen jól, mert maguk a fordítók is régóta foglalkoznak e témával, s a fordításban nemcsak munka, hanem szív is van. A fordítók — Fomin, Geiger, Gromov, Guszev — munkájában megtaláljuk a magyar nép történetének, irodalmának nagy szeretetét. Ez lehet a magyarázata annak, hogy nemcsak a magyar kiadás stílusa, de az orosz fordításé is eltér a szokványos monográfiák száraz stílusától.

Gyakran lehet hallani olyan megjegyzéseket — nálunk is, a Szovjetunióban is —, hogy „a történészek nem tudják magukat közérthetően kifejezni”, „nem tudnak lebilincselően írni”. Úgy szokták ezt mondani, mintha létezne egy nehezen érthető tudományos nyelv a történészek részére, s valóban akadnak olyan történészek, akiknek írását, hosszú körmondatait nehéz követni, megérteni. Józsa—Milei munkájáról — mind a magyar, mind az orosz kiadásról — ennek az ellenkezője mondható el. Egyszerre tesznek eleget a tudományosság és a népszerűsítés követelményeinek.

Szólnom kell végül a könyvvel kapcsolatos technikai munkáról, a kivitelezőről, a műszakiakról — azokról, akik szép köntösbe öltöztették ezt az érdekes művet. A könyvet lapozgatva szembe tűnik jól olvasható tipográfiája, kulturált, szép külsője és nem utolsósorban gazdag fénykép-illusztrációja. Ugyanakkor kár és sajnáljuk, hogy az orosz kiadásból hiányzik egy könnyen áttekinthető térképvázlat mely megkönnyítené a földrajzi tájékozódást.

Györkei Jenő

GÉRARD LE QUANG

GIAP — GENERAL DER REVOLUTION

(Limes Verlag, Wiesbaden, 1973. 223 o.)

A szerző, akinek apja vietnami, anyja francia, a France Soir tudósítójaként behatóan foglalkozott Délkelet-Ázsia, elsősorban Vietnam problémáival és azon

belül is a közelmúlt felszabadító harcaival. Ezeknek a harcoknak egyik legjelentősebb részvevője és irányítója Giap tábornok volt. A szerző mindenkit megkere-